

Postbus 29703 | 2502 LS 's Gravenhage

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Geachte lezer,

Deze brief bevat de adviezen voor specifieke vragen van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit rond de eco-regeling voor 2024. Er zijn adviezen voor vragen over puntentoekenning eco-activiteiten, gewassenlijsten in de eco-regeling en biologische bestrijding in 3 afzonderlijke bijlagen met input van verschillende experts.

De antwoorden zijn op basis van expertkennis opgesteld en daar waar mogelijk aangevuld met literatuur. De experts zijn gekozen op basis van hun specifieke deskundigheid over een doel en een brede landbouwkundige kennis m.b.t. de eco-regelingen. Door te kiezen voor een expertbenadering kunnen ook recente ontwikkelingen, die nog niet in de literatuur te vinden zijn, in het onderzoek worden meegenomen.

Met vriendelijke groet,

Nico Polman

Wageningen
Economic Research

DATUM
15 januari 2024

ONS KENMERK
2402549/EV/NP

POSTADRES
Postbus 29703
2502 LS 's Gravenhage

BEZOEKADRES
Prinses Beatrixlaan 582
2595 BM 's Gravenhage

INTERNET
www.wur.nl/economic-research

KvK NUMMER
09098104

CONTACTPERSOON
Nico Polman

TELEFOON
[REDACTED]

E-MAIL
[REDACTED]

1 Bijlage 1: Advies TEWG puntentoekenning eco-regeling 2024¹

1.1 Vraag aan de TEWG

De beschrijvingen en doelstellingen van de individuele eco-activiteiten zijn in 2022 door experts beoordeeld (zie Stout en Polman, 2022; hieronder 'expertadvies 2022').² In het voorjaar van 2023 is de TEWG gevraagd deze beoordeling van een update te voorzien en deze aan te vullen voor drie nieuwe eco-activiteiten in 2024 (vraag [REDACTED], LNV, 2 mei 2023).

De update is opgesteld op basis van een vergelijking van de huidige beschrijving van eco-activiteiten en doelstellingen met de beschrijving die is gebruikt voor het expertadvies 2022. Daar waar relevant, zijn aangepaste beschrijvingen beoordeeld (biologische bestrijding en weidegang). Tenslotte zijn drie extra eco-activiteiten beoordeeld (precisielandbouw).

De analyse heeft in twee stappen plaatsgevonden. Ten eerste is een vergelijking gemaakt tussen de omschrijving van de eco-activiteiten³ zoals die ten tijde van de expertbeoordeling bekend waren, en de omschrijving van de eco-activiteiten zoals nu zichtbaar op de website van RVO.⁴ Ten tweede zijn de scores uit het expertadvies 2022 op de vijf doelen Klimaat, Bodem, Water, Landschap en Biodiversiteit van desbetreffende activiteiten gecontroleerd en is er gekeken of er aanpassingen nodig zijn. Er is dus gekeken naar veranderingen in de omschrijving tussen 2021 en 2023 en of deze aanpassingen de beoordeling van de experts in een ander licht zet. Afwijkingen van het expertadvies door de opdrachtgever zijn niet beoordeeld.

Deze bijlage start met een aantal algemene opmerkingen in paragraaf 1.1, gevolgd door specifieke opmerkingen per regeling in paragraaf 1.3. Paragraaf 1.4 geeft een overzicht en onderbouwing van de scores voor de eco-activiteit 'Precisiegewasbescherming, -bemesting en -fertilisatie'.

1.2 Algemene opmerkingen

Het Ministerie van LNV heeft in sommige gevallen besloten om voor 2023 afwijkende punten toe te kennen aan eco-activiteiten (voornamelijk voor niet-productieve elementen met een beperkt oppervlak op het onderdeel landschap en biodiversiteit), vergeleken met de adviezen uit de expertbeoordeling van 2022. Desondanks toont de analyse geen overtuigende redenen om af te wijken van het initiële advies zoals

¹ Bijlage is opgesteld door Nico Polman, Bo Stout en Barteld Vervelde

² Stout en Polman, 2022; "Score activiteiten op doelstellingen in de eco-regelingen van het Nationaal Strategisch Plan", CLM-1107, Culemborg.

³ Zie Regeling van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 1 november 2022, nr. WJZ/22031065, houdende de uitvoering van het gemeenschappelijk landbouwbeleid voor wat betreft de rechtstreekse betalingen en de conditionaliteiten (Uitvoeringsregeling GLB 2023); <https://wetten.overheid.nl/BWBR0047444/2023-07-01/0>

⁴ De set van eco-activiteiten in 2023 is op 19 mei 2023 verkregen door het raadplegen van de website: <https://www.rvo.nl/onderwerpen/ecoregeling/eco-activiteiten>

gegeven in het expertadvies 2022. Dit aspect zal in dit document niet verder worden uitgediept.

Bij het vaststellen of een aanpassing van de puntentoekenning voor geherdefinieerde en nieuwe eco-activiteiten noodzakelijk is, diende het expertadvies 2022 als startpunt.

De beoordelingscore is afhankelijk van de gehele regeling, inclusief controles door RVO. De controleprocedure heeft namelijk een significante invloed op de uitvoering van de activiteiten en het doelbereik.

1.3 Specifieke opmerkingen bestaande activiteiten

- De verhoging van het percentage klaver in grasklaver in de regeling 2023 ten opzichte van de activiteit beoordeeld in het advies 2022 geeft geen aanleiding tot een andere score. Wel moet benoemd worden dat in de expertbeoordeling uitgegaan is van een verminderd kunstmestgebruik t.o.v. grasland, waarbij ook geen verschuiving van kunstmest naar andere percelen mag plaatsvinden. Dat is op dit moment niet opgenomen in de omschrijving van de eco-activiteit, maar wel aan te bevelen in de toekomst.
- De verhoging van het percentage kruiden in kruidenrijk grasland in de regeling 2023 ten opzichte van de activiteit beoordeeld in het advies 2022 geeft geen aanleiding tot een andere score. In de beoordeling voor biodiversiteit is echter vastgesteld dat de bijdrage groter is bij gebruik van inheemse kruiden en minder intensief beheer. In de toekomst is het dus te overwegen om gebruik van inheemse kruiden op te nemen in de omschrijving en al dan niet te differentiëren tussen intensief en minder intensief beheerde graskruidenpercelen.
- Op de RVO webpagina met de omschrijving van de eco-activiteit rustgewassen zijn verwijslinks opgenomen naar twee verschillende rustgewaslijsten, voor zowel de eco-regeling als mestbeleid. Dit kan onduidelijkheid creëren.
- Vezelgewassen hebben in het licht van het doel 'biodiversiteit' een score van 3 ontvangen, terwijl aan andere rustgewassen een score van 2 is toegekend. Deze laatste score is in lijn met de expertbeoordeling, waar met name de verminderde inzet van chemische gewasbescherming bij granen een belangrijke factor was. Er is geen directe reden te zien voor het toekennen van een hogere score aan vezelgewassen in vergelijking met rustgewassen, tenzij in de omschrijving voor vezelgewassen expliciet vermeld staat dat het gebruik van elke vorm van chemische gewasbescherming verboden is.
- Voor biologische bestrijding zien wij geen aanleiding om ons advies uit 2022 aan te passen. De scores zijn door LNV voor de doelen bodem en water aangepast. Wij willen benadrukken dat in 2022 een adviesscore 1 is toegekend voor bodem, omdat het weglaten van (enkele) chemische middelen wellicht een positief effect heeft op bodemleven, maar dit effect lastig te duiden of kwantificeren is. Voor water is daarentegen een maximale score van 4 toegekend door de experts, omdat het niet gebruiken van chemische middelen de beste manier is om emissie naar het water te voorkomen en een goede waterkwaliteit te garanderen.
- Verlengde weidegang: de omschrijving om tot 30 september dagelijks te moeten weiden (in plaats van een totaal aantal beweidinguren te realiseren gedurende het weideseizoen) geeft minder speling aan ondernemers om niet te beweiden na neerslag als de bodem onvoldoende draagkracht heeft. Dit vormt een reden om het advies betreffende de bodemgesteldheid naar beneden bij te stellen. Echter, de aanbeveling is om deze beperking niet op te nemen in de beschrijving van de activiteit en de huidige score te behouden.

Volgens een toelichting van RVO/LNV zal de omschrijving aangepast worden, waardoor het hierboven gegeven advies komt te vervallen.

- Bufferstroken met kruiden: tijdens de expertbeoordeling werd benadrukt dat het gebruik van inheemse mengsels een cruciale voorwaarde is om de biodiversiteit te bevorderen. Zonder deze specificatie lijkt de huidige score te hoog. Het advies is dan ook om in de beschrijving van de activiteit duidelijk te vermelden dat de inzaai met inheemse soorten dient te gebeuren.
- Groene braak: spontane opkomst biedt geen garantie dat er een begroeiing ontwikkelt die een zinvolle bijdrage levert aan de doelen. De toelichting door RVO gaf aan dat er specifiek gecontroleerd wordt op de bedekkingsgraad en daarmee vervalt deze opmerking.
- Natte teelt: Op dit moment is er geen aanleiding op de scores uit het expertadvies te herzien.

1.4 Specifieke opmerkingen nieuwe activiteiten

- Precisiegewasbescherming: Hiervoor wijken we niet af van het expertadvies 2022:

Bron	Klimaat	Bodem	Water	Landschap	Biodiversiteit
Stout en Polman, 2022	0	1	4	0	0-2

- Precisiebemesting en -fertilisatie⁵

	Klimaat	Bodem	Water	Landschap	Biodiversiteit
Precisiebemesting	0-1	0	1	0	0
Fertilisatie	1	?	2-3	0	0

Onderbouwing bij de scores voor precisiebemesting en -fertilisatie: als precisiebemesting leidt tot minder kunstmestgebruik, geeft dit een plus voor klimaat. In de praktijk is de kans echter groot dat een precisietechniek wordt ingezet voor een *herverdeling* van de meststoffen, waarbij er in totaal nog even veel wordt bemest. Fertilisatie (t.o.v. traditionele berekening en bemesting) leidt potentieel tot efficiënter watergebruik en dus een bijdrage op klimaatadaptatie. De bijdrage op bodem is 0, omdat precisiebemesting van kunstmest voornamelijk gaat over het voeden van het gewas, niet de bodem. Ook bestaat een risico dat precisietechnieken te zeer focussen op de relatie tussen gewasstand en nutriëntenvoorziening, waarbij men voorbijgaat aan bijvoorbeeld een probleem dat optreedt in de bodemstructuur. De beoordeling is gegeven op basis van beschikbare informatie. Voor een uitgebreide expertbeoordeling zijn de activiteiten inclusief beheervoorwaarden doorslaggevend.

⁵ In een bijeenkomst van het NPPL op 10 maart 2023 is een vingeroefening terug te vinden voor de scores; zie <https://www.proeftuinprecisielandbouw.nl/in-eco-regeling-2024-is-ruimte-voor-precisietechnieken/>. Vullings et al. (2021) constateren dat er positieve effecten kunnen zijn ten opzichte van gangbaar voor bodem- en waterkwaliteit, biodiversiteit of luchtkwaliteit, echter deze zijn moeilijk concreet te duiden.

2 Bijlage 2: Advies TEWG gewassenlijsten eco-regeling 2024⁶

DATUM
15 januari 2024

ONS KENMERK
2402549/EV/NP

PAGINA
5 van 11

2.1 Vraag aan de TEWG

In de 'Evaluatie Gewassenlijsten eco-activiteiten'⁷ worden vragen en opmerkingen gebundeld met betrekking tot de gewassenlijsten van de eco-regeling. Naar aanleiding van deze evaluatie is de TEWG in voorjaar 2023 benaderd met enkele specifieke vervolgvragen (zie mailwissel [REDACTED] (LNV); 6 april 2023):

1. Een reactie op de suggesties voor aanpassing van gewassenlijsten.
2. Zijn er gewassen die ontbreken op deze lijsten?

In het onderstaande verslag wordt eerst een korte introductie gegeven over het onderwerp zoals meegegeven door LNV, . Daarna volgt een beknopte feedback van de TEWG. De vragen zijn geconcentreerd rond de thema's: 'rustgewassen' (paragraaf 2.2.1), 'vroeg rooien' (paragraaf 2.2.2), 'onderzaai vanggewassen' (paragraaf 2.2.3), 'groenbedekking' (paragraaf 2.2.4), 'groene braak' (paragraaf 2.2.5), 'drachtplanten' (paragraaf 2.2.6) en Kruidenrijke stroken boomkwekerij, (2.2.7)

2.2 Specifieke opmerkingen

2.2.1 Rustgewassen

- Tagetes.

Tagetes staat op de gewaslijsten van de ecoregeling aangemerkt als:

- Groenbedekking. U houdt uw perceel van 1 januari tot 1 maart zichtbaar bedekt. (12.)
- Onderzaai vanggewas (13.)
- Niet-productief landbouwgrond: U heeft minimaal van 1 april tot 1 oktober een bufferstrook met kruiden (17., 18.)
- Groene braak: Uw perceel is zichtbaar bedekt van 31 mei tot en met 30 augustus (19.)

Momenteel wordt een biologische bestrijding van *P. penetrans* middels *Tagetes* niet beloond. Bij een optimale biologische bestrijding van het aaltje *P. penetrans* wordt 99% van de populatie gedood. Dit maakt het een dermate interessante optie dat akkerbouwers overwegen om de teelt van *Tagetes* als een volwaardige gewasoptie te zien, in plaats van alleen als een vanggewas, wat vaak te laat in het seizoen wordt ingezet. De gevoeligheid voor vorstschade maakt het zaaien van *Tagetes* voor half mei echter riskant, terwijl de kans op vorst ook snel toeneemt in oktober. De beste periode voor het zaaien valt dus tussen half juni en half juli, wat doorgaans net te vroeg komt voor de oogst van granen. Dit leidt vaak tot de beslissing om in dat teeltjaar geen hoofdgewas te verbouwen, maar alleen *Tagetes* als rustgewas in te zetten. Er zijn meerdere mogelijkheden om de goede landbouwpraktijk van *Tagetes* als biologische bestrijding te belonen:

- Aanmerken als rustgewas; daaraan zitten geen datums verbonden
- Aanmerken als een maatregel die onder biologische bestrijding valt

⁶ Deze bijlage is opgesteld door medewerkers van Wageningen Plant Research met bijdragen van Ruud Timmer, Leendert Molendijk, Koen Klompe, Eva van den Burgt, Jelle Hiemstra en Andries Visser

⁷ De 'Evaluatie Gewassenlijsten Ecoactiviteiten' is opgesteld door [REDACTED] op 27 maart 2023.

- De datum voor groene braak met Tagetes opschuiven naar 31 juni.

Reactie TEWG

De suggesties zijn goed. Tagetes hoeft geen volle teelt te zijn om functioneel te zijn als biologische bestrijder. Wel geldt hoe langer het gewas staat hoe zekerder de bestrijding is. Tagetes is een biologische bestrijder van het wortelstelselaaltje dus mag op lijst biologische bestrijder en Tagetes is een vorstgevoelig gewas waardoor 31 mei inderdaad krap is om zichtbare bedekking te hebben van het gewas (en er nog steeds baat is bij het later inzaaien van Tagetes tot uiterlijk eerste helft aug.).

Heroverweging Tagetes op gewaslijsten:

Groenbedekking: Bedekking van 1 januari tot 1 maart - Tagetes is inderdaad een vorstgevoelig gewas. Het gewas kan dienen als bedekking maar het is dan geen levend gewas en dient dan het doel als biologische bestrijder niet.

Onderzaai: Tagetes kan niet concurreren met granen dus onderzaai is niet mogelijk.

Bufferstrook: Tagetes kan in bufferstrook maar het nut hiervan is niet duidelijk want je hoeft geen aaltjes te bestrijden in bufferstrook.

Groene braak: 31 mei is vrij krap omdat het een vorstgevoelig gewas is. Je moet dus wachten met zaaien van Tagetes tot het niet meer vriest. In april kan het nog vriezen en het duurt even voordat het gewas opkomt.

Overige opmerking: Spreek van een boostjaar ipv rustjaar.

Advies TEWG: Neem Tagetes op als aparte eco activiteit 'aaltjesbestrijding'.
Neem per 2024 Tagetes op als rustgewas.

- Meerjarige teelten (eerste jaar)

De vraag is om meerjarige teelten toe te voegen aan de lijst met rustgewassen. Het eerste jaar van een meerjarige teelt kan als rustgewas worden beschouwd, denk aan valerianen en lelies. Daarnaast is de vraag om een onderscheid tussen meerjarige en blijvende teelten aan te brengen en de lijst met meerjarige teelten aan te vullen met o.a. asperge.

Reactie TEWG

Herhaling eerder advies:

Momenteel staat alleen luzerne als gewas bij deze activiteit, maar ook miscanthus en zonnekroon zouden hieronder moeten vallen. Daarnaast wordt ook zaad van Engels raaigras, rietzwenkgras en veldbeemdgras als tweejarige teelt ingezet, maar gezien het feit dat dit ook beperkt kan blijven tot eenjarige teelt is het van belang dit – potentieel via de RVO-opgave – te controleren.

Advies TEWG: De titel van deze activiteit zou beter "meerjarige rustgewassen" kunnen heten. omdat de focus hier ligt op rustgewassen.

- Productie mosterdzaad

DATUM
15 januari 2024

ONS KENMERK
2402549/EV/NP

PAGINA
7 van 11

Reactie TEWG
Mosterdzaadproductie is vergelijkbaar met koolzaadproductie. Gezien koolzaad op de lijst rustgewassen staat is het

Advies TEWG: advies mosterdzaad toe te voegen aan de lijst.

Het advies is om de productie van mosterdzaad op te nemen in de lijst met rustgewassen aangezien de productie vergelijkbaar is met koolzaadproductie, die wel in de lijst van rustgewassen staat.

Daarnaast kan ook de vergelijking worden getrokken met de rustgewassenlijst van het 7e AP waar kruiden en zaden als een verzamelgroep zijn opgenomen, welke opvallend genoeg ontbreekt in de lijst van eco-rustgewassen?

Advies TEWG
Ieder gewas benoemen is duidelijker dan een verzamelbegrip. Daarnaast zijn gewascodes makkelijker na te zoeken.

2.2.2 Vroeg rooien

- Waspeen
- Winterpeen
- B-peen

Hoe zit dat met gewascodes en gewassenlijst vroegras rooien?

Reactie TEWG
B-peen is een sortering van winterpeen; daarom staat alleen winterpeen in de lijst. Naam kan eventueel aangepast worden naar B-peen/winterpeen.

2.2.3 Onderzaai vanggewas

In principe kunnen alle groenbemesters ook gebruikt worden als onderzaai vanggewas. Het zal lang niet altijd gebeuren, maar in principe kan het. Daarom is het goed om onderstaande gewassen ook toe te voegen aan deze eco-activiteit:

- bladrammenas
- gele mosterd
- boekweit
- deder
- bladraap
- bladkool
- Ethiopische mosterd
- Facelia
- Japanse haver
- Niger
- Serepta mosterd
- Seradelle
- Spurrie
- Zonnebloemen

- Zwaardherik
- Snijrogge

Reactie TEWG

In eerder advies hebben wij bovenstaand voorstel aangedragen.

2.2.4 Groenbedekking

Ook hier kunnen alle groenbemesters onder vallen, wat betekent dat dezelfde lijst als bovenstaande ook bij groenbedekking toegevoegd moet worden:

- bladrammenas
- gele mosterd
- boekweit
- deder
- bladraap
- bladkool
- Ethiopische mosterd
- Facelia
- Japanse haver
- Niger
- Serepta mosterd
- Seradelle
- Spurrie
- Zonnebloemen
- Zwaardherik
- Snijrogge

Reactie TEWG

In eerder advies hebben wij bovenstaand voorstel aangedragen.

2.2.5 Groene braak

Met de omschrijving bij deze activiteit als niet-productief land passen de huidige gewassen goed in de lijst, maar daarbij zouden ook de groenbemesters toegevoegd moeten worden (zie Groenbedekking en Onderzaai vanggewas). Het is hierbij nog wel raadzaam om naar de omschrijving te kijken aangezien een aantal activiteiten

Reactie TEWG

In eerder advies hebben wij bovenstaand voorstel aangedragen.

Het doel van groene braak is meer biodiversiteit en minder milieubelasting. Verduidelijking zou nodig zijn over wat het doel is van groene braak en waarin het zich onderscheidt van de andere lijsten.

qua gewas erg veel overlap hebben.

2.2.6 Drachtplanten

In de pdf met gewascode die vallen onder 'Groene braak' is met een '*' aangegeven welke planten onder drachtplanten worden verstaan. Deze opsomming staat niet onder de beschrijving van de gewascode:

<https://data.rvo.nl/overzichtspagina/gewascode/657-drachtplanten>. Daar staat:

"Drachtplanten zijn gunstig voor bijen, omdat ze nectar leveren.". Dit roept de vraag

op of alle nectarleverende planten, vermeld onder deze code, geteeld kunnen worden, mits het uiteraard geen invasieve exoten zijn. De beperkte lijst met gewassen die nu onder '*' genoemd worden dekt namelijk lang niet het hele scala aan aanbevolen gewassen om inheemse bestuivers van nectar te voorzien.

Reactie TEWG

De lijst lijkt inderdaad niet compleet; er zijn meer drachtplanten dan op de lijst genoemd. De lijst https://www.wur.nl/upload_mm/9/9/b/065f2722-ac55-4769-b123-ed2bb50ffd6d_Fijen%20%26%20Kleijn%20-%20Bijen%20per%20plantensoort.pdf geeft vijftig verschillende plantensoorten aan die bestuivers bevorderen maar zijn niet gecontroleerd op neveneffecten op de landbouw. De lijst kan dus uitgebreid worden maar die planten kunnen niet zomaar toegevoegd worden; daarvoor moet eerst worden vastgesteld wat hun effect op de landbouw is (zoals bodem, water en biodiversiteit).

2.2.7 Kruidenrijke stroken boomkwekerij

Voor Laanbomen open grond (1070, 1071, 1072), vruchtbomen (1077, 1078, 1079) en Heesters (1075, 1076) is het logisch om grasbanen die kruiden hebben als 'grasland met kruiden' gelijk te laten lopen als bij de fruitteelt (persoonlijke communicatie Jelle Hiemstra). Grasland met kruiden zorgt voor een diepere doorworteling en een betere bodemstructuur. En voor diversiteit in ruwvoer. Hiervoor gelden van 1 juni tot 1 oktober (Toelichting XXXXXXXXXX, RVO):

- staan er op het perceel minimaal 25% kruiden en vlinderbloemige gewassen (ingezaaid of spontane opkomst);
- en minimaal 25% gras.
- Voor grasstroken tussen fruitbomen geldt ook dat:
- er op minimaal één van de 3 stroken grasland met kruiden staat;
- of dat er op elke strook op minimaal 30% grasland met kruiden staat;

In de praktijk zijn er boomkwekers die al werken met grasbanen (al dan niet gemengd met klaver), o.a. vanwege betere berijdbaarheid, ziet er beter uit, minder onkruidbestrijding. In het fruit wordt ook geëxperimenteerd met grasbanen tussen de rijen waar dan in het midden van de grasbaan een strook met bloeiende kruiden wordt ingezaaid (mengsel als bij akkerranden). De gewasgroepen zijn logisch.

3 Bijlage 3: Advies TEWG biologische bestrijding eco-regeling 2024⁸

3.1 Aanleiding

Vanuit de praktijk is bij LNV aangegeven dat er behoefte bestaat aan verhoogde ondersteuning voor de toepassing van grondgebonden biologische gewasbescherming. Op basis hiervan zijn door [REDACTED] op 28 maart 2023 enkele vragen geformuleerd in hun document 'Suggesties voor eco-regelingen 2024; biologische bestrijding' gericht aan de TEWG. De centrale vragen zijn:

1. Is het raadzaam om extra technieken voor biologische bestrijding in de eco-regeling te integreren?
2. Zijn er technieken die momenteel niet zijn opgenomen, maar die wel waardevol zouden zijn voor de eco-regeling?

In dit antwoord wordt allereerst in paragraaf 3.2 de context van de vraagstelling belicht. Vervolgens worden in paragraaf 3.3 gedetailleerde antwoorden per techniek gepresenteerd.

3.2 Algemene opmerkingen

Het doel van de eco-regeling is het stimuleren van duurzame gedragsverandering bij het gros van de boeren en het belonen van de voorlopers. Er wordt dus gezocht naar technieken die onbetwist bijdragen aan verduurzaming en breder kunnen worden ingezet middels de eco-regeling.

Uitgangspunt: "Om die reden zal in de praktijk meer gezocht moeten worden naar een hybride strategie, waarbij gangbare chemie gecombineerd wordt met biologische opties, om zodoende de chemie input te verminderen. Deze hybride strategie zou vanuit de eco-activiteit biologische bestrijding gestimuleerd moeten worden."

Tekst regeling (www.rvo.nl):

"Door biologische bestrijding beschermt u het milieu. U doet op contractbasis aan biologische bestrijding met de steriele insectentechniek tegen de uienvlieg. Of u gebruikt de feromoonverwarring tegen de fruitmot, pruimenmot, bessenglasvlinder, vruchtbladroller, leverkleurige roller, grote appelbladroller, leverkleurige pelbladroller of de heggebladroller. U bewaart het contract, de factuur en het betaalbewijs minimaal 5 jaar in uw administratie. In het contract staat minimaal:

- *Uw naam*
- *De gps-coördinaten van het perceel*
- *Wat u denkt dat de grootte is van het perceel met biologische bestrijding*
- *De naam van de leverancier*
- *De hoeveelheid geleverde biologische bestrijding*
- *De prijs*

In het document gewascodes en gewassen eco-activiteiten leest u welke gewassen meetellen voor deze activiteit."

⁸ Deze bijlage is opgesteld door Nico Polman met aanvullingen Eva van den Burgt.

3.3 Specifieke opmerkingen

- Er is verschil tussen biologische bestrijding en gebruik van biologische gewasbeschermingsmiddelen. We gebruiken generieke term middelen.
- Als randvoorwaarde voor milieuwinst is dat gangbare middelen worden weggelaten. Het is dus niet wenselijk dat deze middelen additioneel zijn of naast gangbare technieken worden gebruikt. De tekst van de ecoregeling garandeert dit niet. De chemische bestrijding beperkt zich namelijk niet tot enkel bestrijding van de uienvlieg maar bestrijdt rupsen, trips, vliegen, mineervliegen, witte vlieg, kevers en luizen. Met het biologisch bestrijden van de uienvlieg blijven andere plagen bestaan waardoor het chemisch middel wellicht alsnog gebruikt wordt al dan niet in mindere mate.
- Voor insecten (persoonlijke communicatie Herman Helsen):
 1. Feromoonverwarring zit al in de regeling. Andere middelen kunnen worden toegevoegd.
 2. De bacterie preparaten (BT) hebben een kortere en beperktere werking en een geringere milieu impact. Daarmee zijn deze middelen wel minder efficiënt. Ze kunnen ook door gangbare telers worden toegepast en kunnen worden toegevoegd.
- Voor schimmels (persoonlijke communicatie Marcel Wenneker):
 1. In het algemeen geldt dat het toevoegen van middelen zinvol is.
 2. Van de genoemde middelen worden kanttekeningen geplaatst bij de Thiovit Jet/Kumulus S. Deze op zwavel gebaseerde middelen hebben negatieve neveneffecten op het milieu (zie ook <https://www.ctgb.nl/actueel/nieuws/2017/01/31/toelating-zwaveltoepassing-ingeperkt>).
- Vruchtrot
 1. Op basis van Wenneker en Thomma (2020) lijkt het toevoegen van middelen (Nexy) voor de hand te liggen⁹. Zij noemen dit soort middelen als mogelijkheid voor ziekten na de oogst. De commerciële toepassing van dit soort middelen loopt tegen belemmeringen aan zoals inconsistente performance, relatief hoge kosten en beperkte acceptatie in de keten.
- Toepassing natuurlijke bestrijders
 1. Het advies is om aan te sluiten op de Regeling natuurbescherming, artikel 3.28, lid 1: "vrijstelling van het verbod ... voor het uitzetten van dieren van de in Bijlage 8 aangewezen diersoorten voor de bestrijding van ziekten, plagen of onkruiden"

DATUM
15 januari 2024

ONS KENMERK
2402549/EV/NP

PAGINA
11 van 11

⁹ Zie Wenneker, M. en B.P.H.J. Thomma (2020) Latent postharvest pathogens of pome fruit and their management: from single measures to a systems intervention approach. European Journal of Plant Pathology